

Sygn. akt III AUa 1064/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 czerwca 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie - Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Romana Mrotek (spr.)
Sędziowie:	SSA Urszula Iwanowska SSA Barbara Białecka
Protokolant:	St. sekr. sąd. Katarzyna Kaźmierczak

po rozpoznaniu w dniu 24 czerwca 2014 r. w Szczecinie

sprawy Gminnej Spółdzielni (...) w C.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S.

przy udziale zainteresowanych J. M., G. N., M. K., N. P., B. P., T. W., M. J., K. P., W. K.

o podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne

na skutek apelacji wnioskodawcy

od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 22 lipca 2013 r. sygn. akt VI U 3220/12

oddala apelację.

SSA Barbara Białecka SSA Romana Mrotek SSA Urszula Iwanowska

Sygn. akt III AUa 1064/13

UZASADNIENIE

W dniach 28 września 2012 roku, 26 września 2012 roku, 27 września 2012 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S., w wyniku kontroli przeprowadzonej u płatnika – Gminnej Spółdzielni (...) w C., wydał decyzje nr (...) w których stwierdził, że pomoc socjalna udzielona w formie bonów towarowych finansowana z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych i przyznana T. W., M. J., K. P., W. K., J. M., G. N., M. K., N. P., B. P. w latach 2008 – 2010, stosownie do okresów zatrudnienia poszczególnych pracowników, nie miała charakteru socjalnego, w związku z czym należało ją uznać za przychód zainteresowanych wynikający ze stosunku pracy, który to przychód

stanowi podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne w wysokościach wskazanych w decyzjach dotyczących poszczególnych zainteresowanych.

W uzasadnieniu powyższych decyzji organ rentowy wskazał, że podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne pracowników stanowi przychód w rozumieniu ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych. Zgodnie z art. 12 ust. 1 przedmiotowej ustawy za przychody ze stosunku pracy uważa się wszelkiego rodzaju wypłaty pieniężne oraz wartość pieniężną świadczeń w naturze bądź ich ekwiwalenty bez względu na źródło finansowania tych wypłat i świadczeń. Natomiast zgodnie art. 8 ustawy z dnia 4 marca 1994 roku o Zakładowym Funduszu Świadczeń Socjalnych dysponowanie środkami przeznaczonymi na działalność socjalną odbywać się powinno według kryterium socjalnego tzn. przyznanie świadczeń uzależnia się od sytuacji rodzinnej i materialnej. Organ rentowy wskazał, że kryterium według którego były przyznawane bony było wynagrodzenie brutto pracowników z jednego miesiąca oraz okres zatrudnienia w roku kalendarzowym. Organ podkreślił przy tym, że w aneksie nr (...)Regulaminu Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych w § 8 ust. 1 pkt c widnieje zapis, iż bony towarowe, świadczenia pieniężne lub rzeczowe oraz paczki przyznaje się dla pracowników na wniosek Związków Zawodowych, głównie przed świętami przy każdorazowym określeniu przez zarząd Spółdzielni kryteriów dochodowych i analizując sytuację materialną pracowników. Z uwagi na to, że przydzielając świadczenia z ZFŚS, płatnik nie posiadał informacji o sytuacji materialnej poszczególnych pracowników oraz nie badał sytuacji życiowej, materialnej i rodzinnej pracowników, Zakład Ubezpieczeń Społecznych uznał ten dochód za dodatkowe świadczenie, stanowiący przychód ze stosunku pracy.

Z powyższymi decyzjami nie zgodził się płatnik składek Gminna Spółdzielnia (...) w C., który wniósł odwołania, podnosząc zarzuty:

- naruszenia prawa materialnego tj. § 2 ust. 1 pkt 19 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998 roku w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe w zw. z art. 18 ust. 1 oraz art. 20 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych przez jego niezastosowanie skutkujące uznaniem, że dodatkowe świadczenie finansowe wypłacone zainteresowanym ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach ZFŚS stanowią przychód pracownika, a tym samym powinny zostać odprowadzone przez płatnika składki na ubezpieczenie emerytalne i rentowe, ubezpieczenie chorobowe i wypadkowe;
- naruszenie prawa materialnego, tj. art. 81 ust. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 roku o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych przez jego niezastosowanie skutkujące uznaniem, że dodatkowe świadczenie finansowe wypłacone zainteresowanym ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach ZFŚS stanowią przychód pracownika i winny zostać od nich odprowadzone składki z tytułu ubezpieczenia zdrowotnego;
- błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę wydanych decyzji, który to błąd miał wpływ na ich treść poprzez uznanie, że płatnik składek nie badał sytuacji życiowej i materialnej pracowników przyznając im dodatkowe świadczenia, podczas gdy sytuacja majątkowa, socjalna oraz życiowa była płatnikowi znana i zainteresowani spełniali wymogi do otrzymania dodatkowego świadczenia według opracowanego i przyjętego w płatnika Zakładowego Regulaminu ZFŚS.

Wskazując na powyższe płatnik wniósł o zmianę zaskarżonych decyzji w całości i orzeczenie, że zainteresowani nie podlegają obowiązkowemu ubezpieczeniu emerytalnemu i rentowemu, chorobowe i wypadkowemu i zdrowotnemu w okresach wymienionych w zaskarżonych decyzjach, albowiem przychód uzyskany przez zainteresowanych w latach wskazanych w skarżonych decyzjach, finansowany ze środków ZFŚS nie stanowi przychodu w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych oraz wniósł o zasądzenie od organu na rzecz płatnika kosztów postępowania według norm przepisanych.

W uzasadnieniu swojego stanowiska płatnik podniósł, że zarówno on jak i związki zawodowe dysponowały w chwili analizy w zakresie dysponowania środkami funduszu podstawowymi, aktualnymi informacjami o sytuacji socjalnej pracowników, o ich potrzebach i preferencjach socjalnych. Płatnik podkreślił, że Gminna Spółdzielnia (...) w C. jest

zakładem o zatrudnieniu do 100-120 osób (aktualnie 60 osób), które pracują ze sobą od kilku a nawet kilkudziesięciu lat, sytuacja socjalna, materialna i rodzinna jest przedmiotem ciągłego zainteresowania organizacji związkowej i zarządu spółdzielni. Niezależnie od powyższego płatnik wskazał, że trudno jest żądać od pracowników aby w celu otrzymania dodatkowych pieniędzy lub świadczeń z ZFŚS przedstawili swój PIT, ewentualnie PIT małżonka, albowiem taki obowiązek nie wynika wprost z żadnych obowiązujących przepisów. Z tego też względu – w opinii płatnika – wystarczającym jest weryfikowanie możliwości finansowych pracownika na podstawie wynagrodzenia jakie jest wypłacane przez pracodawcę, omówienie sytuacji rodzinnej i socjalnej pracownika jak równie jego zaangażowanie w sprawy zakładu.

W odpowiedzi na odwołania organ rentowy wniósł o ich oddalenie w całości, podtrzymując argumentację, jak w zaskarżonych decyzjach, a nadto wniósł o zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Odnosząc się do zarzutów płatnika organ podniósł, iż o ile prawo do ubiegania się o świadczenia z ZFŚS przysługuje wszystkim pracownikom, to świadczenia te powinny być przydzielane w zależności od indywidualnej sytuacji każdej osoby na zasadach określonych w regulaminie ZFŚS. Przyznanie świadczeń z funduszu, a także ich wysokość uzależnione są od spełnienia przez osobę ubiegającą się o to świadczenia określonych kryteriów socjalnych. Organ rentowy zgodził się z płatnikiem, iż ustawa o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych nie określa sposobu, w jaki ma nastąpić udokumentowanie ich spełnienia. Niemniej uprawnienie pracodawcy do żądania stosownych informacji oraz przedłożenia odpowiednich dokumentów uzasadniających przyznanie świadczenia z funduszu powinno znajdować uzasadnienie w regulaminie. W jego postanowieniach powinny być sprecyzowane zasady i warunki korzystania z usług i świadczeń finansowanych z funduszu oraz tryb rozpatrywania wniosków o ich przyznanie. Regulamin powinien też określać jakie informacje i dokumenty są niezbędne do dokonania oceny, czy osoba ubiegająca się o przyznanie świadczenia z ZFŚS spełnia kryteria, od których uzależnia się jego przyznanie. Organ rentowy podkreślił, iż w realiach rozpoznawanych spraw bony okolicznościowe były wypłacane bez wniosków pracowników i bez badania sytuacji życiowej, materialnej i rodzinnej, a zatem bez szczegółowego badania zasadności wypłaty i ustalenia ich zapomogowego charakteru. Jedynym zaś kryterium ich wypłaty był fakt pozostawania w zatrudnieniu, zaś wysokość uzależniona była od wysokości wynagrodzenia wypłacanego w Gminnej Spółdzielni i okresu zatrudnienia w tym zakładzie.

Sąd Okręgowy w Szczecinie VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 22 lipca 2013r.

1. zmienił zaskarżone decyzje o numerach: (...) w ten sposób, że ustalił, iż podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne zainteresowanych M. J., W. K., J. M., G. N. jako pracowników zatrudnionych u płatnika składek Gminnej Spółdzielni (...) w C. - nie stanowią wartości wydanych zainteresowanemu bonów towarowych za marzec i grudzień 2008 roku oraz grudzień 2010 roku sfinansowanych z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych funkcjonującego u płatnika;
2. zmienia zaskarżone decyzje nr (...) w ten sposób, że ustalił, iż podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne zainteresowanych T. W. i N. P. jako pracowników zatrudnionych u płatnika składek Gminnej Spółdzielni (...) w C. - nie stanowią wartości wydanych zainteresowanemu bonów towarowych za marzec 2008 roku sfinansowanych z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych funkcjonującego u płatnika;
3. zmienił zaskarżone decyzje nr (...) w ten sposób, że ustalił, iż podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne zainteresowanych K. P. i B. P. jako pracowników zatrudnionych u płatnika składek Gminnej Spółdzielni (...) w C. - nie stanowią wartości wydanych zainteresowanemu bonów towarowych za grudzień 2008 roku i grudzień 2010 roku sfinansowanych z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych funkcjonującego u płatnika;
4. zmienił zaskarżoną decyzję nr (...) w ten sposób, że ustalił, iż podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne zainteresowanej M. K. jako pracownika zatrudnionego u płatnika składek Gminnej Spółdzielni (...) w C. - nie stanowi wartość wydanych zainteresowanemu bonów towarowych za grudzień 2008 roku sfinansowanych z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych funkcjonującego u płatnika;

5. w pozostałym zakresie oddalił odwołania;
6. zniósł wzajemnie między stronami koszty zastępstwa procesowego.

Sąd Okręgowy ustalił, że w Gminnej Spółdzielni (...) w C. utworzono – od 10 lipca 1996 roku Regulamin korzystania z funduszu świadczeń socjalnych przez pracowników.

Zgodnie z § 8 ust. 1 pkt. c niezależnie od finansowania działalności i usług socjalnych, część środków zakładowego funduszu socjalnego mogła być przeznaczona na paczki i bony towarowe przyznawane w okresie roku głównie przed świętami dla pracowników o bardzo niskich i niskich zarobkach. Zgodnie z ust. 2 pomoc ta udzielana jest na wniosek pracownika, emeryta rencisty, na podstawie decyzji Zarządu Spółdzielni, w porozumieniu ze związkami zawodowymi. W myśl ust. 3 pomoc udzielana może być w formie gotówkowej, bezgotówkowej, bonów towarowych bądź rzeczowej.

Aneks nr (...) do regulaminu zmieniono brzmienie § 8 ust. 1 pkt c. Zgodnie z obowiązującym od 1 stycznia 2008 roku przepisem § 8 ust. 1 pkt c niezależnie od finansowania działalności i usług socjalnych część środków zakładowego funduszu socjalnego może być przeznaczona na bony towarowe, świadczenia rzeczowe lub paczki na wniosek związków zawodowych, głównie przed świętami, dla pracowników przy każdorazowym określeniu kryteriów dochodowych przez Zarząd Spółdzielni.

Aneks nr (...) do regulaminu zmieniono brzmienie § 8 ust. 1 pkt c. Zgodnie z obowiązującym od 5 października 2009 roku przepisem § 8 ust. 1 pkt c niezależnie od finansowania działalności i usług socjalnych część środków zakładowego funduszu socjalnego może być przeznaczona na bony towarowe, świadczenia pieniężne lub rzeczowe oraz paczki na wniosek związków zawodowych, głównie przed świętami, dla pracowników - przy każdorazowym określeniu przez Zarząd Spółdzielni kryteriów dochodowych i analizując sytuację materialną pracowników.

Każdy z aneksów do regulaminu opracowywany był w uzgodnieniu z działającym w Spółdzielni (...).

W latach 2008-2010 Zarząd Gminnej Spółdzielni postanawiał o przyznawaniu pracownikom świadczeń okolicznościowych z okazji świąt Bożego Narodzenia oraz Wielkiej Nocy. Świadczenia te były finansowane ze środków ZFŚS. Podstawą przyznania bonów oraz świadczeń pieniężnych była wspólna decyzja zarządu Gminnej Spółdzielni (...) w C. oraz zarządu Związku Zawodowych w formie uchwały, w której określano kryteria przyznawania bonów czy też świadczeń pieniężnych. W marcu 2008 roku, w grudniu 2008 roku oraz w grudniu 2010 roku za podstawie ww. uchwał pracownicy byli dzieleni na 3 lub 5 grup. Wysokość wypłat była wówczas zróżnicowana, w zależności od uzyskiwanych zarobków u płatnika. Zasadą było przyjęcie średniego wynagrodzenia z ostatnich 3 lub 10 miesięcy.

Sąd I instancji ustalił, że w grudniu 2009 roku, uwzględniając niskie dochody pracowników w 2009 roku, wyjątkowo niskie wynagrodzenia zatrudnionych w spółdzielni na tle innych zakładów funkcjonujących na rynku chojeńskim, a zwłaszcza pracowników (...), zarząd Spółdzielni wspólnie z zarządem Związków Zawodowych przyznał wszystkim pracownikom świadczenia pieniężne w identycznej wysokości – 300 zł.

Sąd Okręgowy przyjął, że w kwietniu 2010 roku z okazji Świąt Wielkanocnych zarząd Spółdzielni na wniosek zarządu Związków Zawodowych, pomimo wprowadzenia progu wysokości wynagrodzenia, zdecydował o przyznaniu bonów towarowych wszystkim pracownikom w identycznej wysokości.

Pracodawca nie odbierał od pracowników ani oświadczeń o wysokości dochodów, ani o ich sytuacji materialnej. Podstawowym kryterium wypłaty bonów i świadczeń pieniężnych było wynagrodzenie otrzymywane przez pracowników w spółdzielni.

Sąd Okręgowy ustalił, że uchwałą z dnia 11 marca 2008 roku zarząd Gminnej Spółdzielni (...) w C. wspólnie z Zarządem Związków Zawodowych przyznał pracownikom bony towarowe z okazji świąt Wielkanocnych. Kryterium przyznania bonów było średnie wynagrodzenie pracownika za listopad i grudzień 2007 roku oraz styczeń 2008 roku z wyłączeniem nagród jubileuszowych, ekwiwalentów za używanie samochodów służbowych, ekwiwalentów za pranie

odzieży. Pracownicy, którzy uzyskali wynagrodzenie do 1.700 zł otrzymali bony o wartości 240 zł. Pracownicy, którzy otrzymali wynagrodzenie od 1.700 zł do 2.500 zł otrzymali bony o wartości 180 zł, natomiast ci którzy otrzymali wynagrodzenie powyżej 2.500 zł otrzymali bony o wartości 120 zł.

Zgodnie z uchwałą pracownicy młodociani otrzymali bony w kwocie 50 zł

Z okazji świąt Wielkiej Nocy w marcu 2008 roku płatnik przyznał 103 bony towarowe w tym:

- 49 bonów o wartości 240 zł
- 40 bonów o wartości 180 zł.
- 10 bonów o wartości 120 zł,
- 4 bony o wartości 50 zł.

Uchwałą z dnia 8 grudnia 2008 roku zarząd Gminnej Spółdzielni (...) w C. wspólnie z zarządem Związków Zawodowym przyznał pracownikom bony towarowe z okazji świąt Bożego Narodzenia. Kryterium przyznania bonów było średnie wynagrodzenie pracownika za sierpień, wrzesień i październik 2008 roku z wyłączeniem ekwiwalentów za używanie samochodów własnych do celów służbowych, ekwiwalentów za pranie odzieży, usługi medyczne. Pracownicy, którzy uzyskali wynagrodzenie do 1.700 zł otrzymali bony o wartości 240 zł. Pracownicy, którzy otrzymali wynagrodzenie od 1.700 zł do 2.500 zł otrzymali bony o wartości 180 zł, natomiast ci którzy otrzymali wynagrodzenie powyżej 2.500 zł otrzymali bony o wartości 120 zł.

Pracownicy młodociani będący na pierwszym roku nauki otrzymali bony o wartości 30 zł, natomiast ci na drugim roku nauki bony o wartości 50 zł.

Z okazji świąt Bożego Narodzenia w grudniu 2008 roku płatnik przyznał 108 bonów towarowych, w tym:

- 7 bonów o wartości 120 zł,
- 32 bony o wartości 180 zł,
- 51 bonów o wartości 240 zł,
- 2 bony o wartości 150 zł
- 9 bonów o wartości 100 zł
- 2 bony o wartości 50 zł
- 5 bonów o wartości 30 zł.

Sąd Okręgowy ustalił, że 7 grudnia 2009 roku zarząd Gminnej Spółdzielni (...) w C. wspólnie z zarządem Związków Zawodowym przyznał z okazji świąt Bożego Narodzenia świadczenia pieniężne dla pracowników ze środków Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych w wysokości 300 zł dla każdego z pracowników. Uzasadniając powyższą decyzję wskazano, że niskie dochody pracowników w 2009 roku, wyjątkowo niskie wynagrodzenia zatrudnionych w spółdzielni na tle innych zakładów funkcjonujących na rynku chojeńskim, a zwłaszcza pracowników (...) Pracownikom zatrudnionym w niepełnym wymiarze czasu pracy przyznano świadczenia niższe niż pozostałym pracownikom. Pracownikom zatrudnionym po 1 września 2009 roku przyznano świadczenie w wysokości 100 zł.

Z okazji świąt Bożego Narodzenia w grudniu 2009 roku płatnik przyznał 69 osobom świadczenia pieniężne, w tym:

- 65 świadczeń o wartości 300 zł,

- 2 świadczenia o wartości 150 zł,

- 2 świadczenia o wartości 100 zł.

Sąd Okręgowy ustalił, że w kwietniu 2010 roku zarząd Gminnej Spółdzielni (...) w C. wspólnie z zarządem Związków Zawodowych przyznał z okazji świąt Wielkanocnych bony towarowe o wartości 244 zł dla pracowników których wynagrodzenie brutto za miesiąc luty nie przekroczyło 2.000 zł. Jednocześnie, na wniosek Związków Zawodowych, które przeanalizowały sytuację materialną pracowników i ich rodzin, bony o wartości 244 zł przyznano także i tym pracownikom, których wynagrodzenie przekroczyło 2.000 zł brutto.

Pracownicy zatrudnieni w niepełnym wymiarze czasu pracy, świadczący pracę codziennie otrzymali bony o wartości 122 zł. Pracownicy świadczący pracę raz w tygodniu otrzymali bony o wartości 61 zł.

Z okazji świąt Wielkiej Nocy w kwietniu 2010 roku płatnik przyznał 60 bonów towarowych, w tym:

- 57 bonów towarowych o wartości 200 zł,

- 2 bony towarowe o wartości 100 zł

- 1 bon o wartości 50 zł.

W grudniu 2010 roku zarząd Spółdzielni wspólnie ze związkami Zawodowymi postanowił przyznać pracownikom z okazji świąt Bożego Narodzenia świadczenia pieniężne. Kryterium przyznania świadczeń z ZFŚS było średnie wynagrodzenie pracownika od stycznia do października 2010 roku. Pracownicy, którzy otrzymali wynagrodzenie do 2.000 zł otrzymali 300 zł, pracownicy którzy otrzymali wynagrodzenie od 2.000 zł do 2.500 zł otrzymali 250 zł, zaś ci którzy zarobili ponad 3.000 zł otrzymali 150 zł.

Pracownicy zatrudnieni w niepełnym wymiarze czasu pracy, Główna Księgowa, Zarząd i Członkowie Rady Nadzorczej otrzymali po 100 zł.

Z okazji świąt Bożego Narodzenia w grudniu 2010 roku płatnik przyznał 60 osobom świadczenia pieniężne, w tym

- 45 świadczeń pieniężnych o wartości 300 zł,

- 8 świadczeń pieniężnych o wartości 250 zł,

- 2 świadczenia pieniężne o wartości 150 zł,

- 12 świadczeń pieniężnych o wartości 100 zł,

- 1 świadczenie o wartości 200 zł.

T. W. będąca pracownikiem (...) w C. w 2008 roku otrzymała w ZFŚS bon towarowy o wartości 180 zł.

M. J. będąca pracownikiem (...) w C. w latach 2008 - 2010 otrzymała w ZFŚS świadczenia pieniężne oraz bony towarowe o wartości: 180 zł w marcu 2008 roku, 180 zł w grudniu 2008 roku, 300 zł w grudniu 2009 roku, 200 zł w marcu 2010 roku, 300 zł w listopadzie 2010 roku. Wynagrodzenie M. J. za 10 miesięcy pracy w 2009 roku wyniosło 20 010,62 zł zaś za 10 miesięcy pracy w 2010 roku wyniosło 18 306,97 zł.

K. P. będąca pracownikiem (...) w C. w latach 2008-2010 otrzymała w ZFŚS świadczenia pieniężne oraz bony towarowe o wartości: 120 zł w grudniu 2008 roku, 300 zł w grudniu 2009 roku, 100 zł w listopadzie 2010 roku.

W. K. będąca pracownikiem (...) w C. w latach 2008-2010 otrzymała w ZFŚS świadczenia pieniężne oraz bony towarowe o wartości: 240 zł w marcu 2008 roku, 240 zł w grudniu 2008 roku, 300 zł w grudniu 2009 roku, 300 zł

w listopadzie 2010 roku. Wynagrodzenie W. K. za 10 miesięcy pracy w 2009 roku wyniosło 13 861,31 zł, zaś za 10 miesięcy pracy w 2010 roku wyniosło 14 037,50 zł.

J. M. będący pracownikiem (...) w C. w latach 2008-2010 otrzymał w ZFŚS świadczenia pieniężne oraz bony towarowe o wartości: 240 zł w marcu 2008 roku, 180 zł w grudniu 2008 roku, 300 zł w grudniu 2009 roku, 250 zł w listopadzie 2010 roku. Wynagrodzenie J. M. za 10 miesięcy pracy w 2009 roku wyniosło 18 023,36 zł, zaś za 10 miesięcy pracy w 2010 roku wyniosło 20 952,09 zł.

G. N. będący pracownikiem (...) w C. w latach 2008-2010 otrzymał w ZFŚS świadczenia pieniężne oraz bony towarowe o wartości: 240 zł w marcu 2008 roku, 180 zł w grudniu 2008 roku, 300 zł w grudniu 2009 roku, 200 zł w marcu 2010 roku, 300 zł w listopadzie 2010 roku. Wynagrodzenie G. N. za 10 miesięcy pracy w 2009 roku wyniosło 14 279,64 zł, zaś za 10 miesięcy pracy w 2010 roku wyniosło 13 900,93 zł.

M. K. będąca pracownikiem (...) w C. w grudniu 2008 roku otrzymała w ZFŚS bon towarowy o wartości 30 zł.

N. P. będąca pracownikiem (...) w C. w marcu 2008 roku otrzymała w ZFŚS bon towarowy o wartości 50 zł.

B. P. będący pracownikiem (...) w C. w latach 2008-2010 otrzymał w ZFŚS świadczenia pieniężne oraz bony towarowe o wartości: 120 zł w grudniu 2008 roku, 300 zł w grudniu 2009 roku, 100 zł w listopadzie 2010 roku.

W oparciu o tak poczynione ustalenia faktyczne Sąd Okręgowy uznał, że odwołania okazały się częściowo zasadne.

Przedmiotem postępowania była wysokość podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne zainteresowanych w latach 2008-2010, w szczególności okoliczność, czy oskładkowaniu podlegać powinny świadczenia w postaci bonów towarowych sfinansowanych przez płatnika ze środków pochodzących z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych i wydanych zainteresowanym w okresach objętych spornymi decyzjami.

Okoliczności faktyczne poszczególnych spraw w zasadzie były między stronami niesporne. Zakład Ubezpieczeń Społecznych nie kwestionował faktu, że środki objęte przedmiotowymi decyzjami pochodziły z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych i miały charakter bonów towarowych, ani nie negował okoliczności, że wartość bonów przyznawanych poszczególnym pracownikom była co do zasady zróżnicowana. Istota sporu w analizowanej sprawie sprowadzała się do rozstrzygnięcia czy prawidłowo organ rentowy uznał, że od wypłaconych zainteresowanym bonów towarowych i świadczeń pieniężnych z okazji świąt Bożego Narodzenia i Wielkiej Nocy należy odprowadzić składki na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne.

Analizując stan faktyczny sprawy Sąd oparł się w szczególności na dokumentach zgromadzonych w aktach tj. w szczególności na regulaminie ZFŚS, aneksach do regulaminu, uchwałach Zarządu Spółdzielni oraz Zarządu Zawiazków Zawodowych, wyciągach z protokołów posiedzeń zarządu i Związków Zawodowych, listach płac pracowników Spółdzielni oraz listach wypłat bonów. Autentyczność tych dowodów nie była w niniejszej sprawie kwestionowana i nie budziła wątpliwości Sądu, stąd też Sąd uznał, że jest to wiarygodny materiał dowodowy. Nadto Sąd Okręgowy ocenił wiarygodność zeznań przesłuchanego w sprawie B. P., a także świadków M. S. oraz J. P.. Zeznania te Sąd Okręgowy ocenił jako wiarygodne, albowiem wszystkie osoby zeznawały spójnie, a ich wypowiedzi korespondowały z dokumentami zgromadzonymi w sprawie. Wszystkie te dowody stanowiły potwierdzenie okoliczności faktycznych przyznanych w toku procesu przez strony i stanowiących podstawę ustaleń zaskarżonych decyzji.

Zgodnie z treścią przepisu art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jednolity Dz.U. nr 11, poz. 74 z 2007 r. ze zm.; przepis w zacytowanym niżej brzmieniu miał zastosowanie w całym okresie objętym zaskarżonymi decyzjami), podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe ubezpieczonych wymienionych w art. 6 ust. 1 pkt 1-3 i pkt 18a stanowi przychód, o którym mowa w art. 4 pkt 9 i 10, z zastrzeżeniem ust. 1a i 2, ust. 4 pkt 5 i ust. 12. Zgodnie natomiast z art. 23 ust. 1 i 7 ustawy z dnia 23 stycznia 2003 r. o powszechnym ubezpieczeniu w NFZ (Dz.U Nr 45 poz. 391) i art. 81 ust. 1 i 6 zastępującej tę ustawę ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach z opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, do ustalenia

podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie zdrowotne stosuje się przepisy określające podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe.

Definicja przychodu zawarta jest w przepisie art. 4 pkt 9 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, gdzie wskazano, że pod tym pojęciem należy rozumieć przychody w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych z tytułu zatrudnienia w ramach stosunku pracy, pracy nakładczej, służby, wykonywania mandatu posła lub senatora, wykonywania pracy w czasie odbywania kary pozbawienia wolności lub tymczasowego aresztowania, pobierania zasiłku dla bezrobotnych, świadczenia integracyjnego i stypendium wypłacanych bezrobotnym oraz stypendium sportowego, a także z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności oraz umowy agencyjnej lub umowy zlecenia, jak również z tytułu współpracy przy tej działalności lub współpracy przy wykonywaniu umowy.

Przychodami są więc otrzymane lub postawione do dyspozycji podatnika w roku kalendarzowym pieniądze i wartości pieniężne oraz wartość otrzymanych świadczeń w naturze i innych nieodpłatnych świadczeń (art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych, jednolity tekst: Dz. U. z 2000 r. Nr 14, poz. 176 ze zm.). Zgodnie zaś z art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 26 lipca 1991 roku o podatku dochodowym od osób fizycznych, za przychody ze stosunku służbowego, stosunku pracy, pracy nakładczej oraz spółdzielczego stosunku pracy uważa się wszelkiego rodzaju wypłaty pieniężne oraz wartość pieniężną świadczeń w naturze bądź ich ekwiwalenty, bez względu na źródło finansowania tych wypłat i świadczeń, a w szczególności: wynagrodzenia zasadnicze, wynagrodzenia za godziny nadliczbowe, różnego rodzaju dodatki, nagrody, ekwiwalenty za niewykorzystany urlop i wszelkie inne kwoty niezależnie od tego, czy ich wysokość została z góry ustalona, a ponadto świadczenia pieniężne ponoszone za pracownika, jak również wartość innych nieodpłatnych świadczeń lub świadczeń częściowo odpłatnych.

Jednocześnie jednak, na mocy § 2 ust. 1 pkt 19 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998 roku w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe (Dz.U Nr 161, poz. 1106 ze zm.), z podstawy wymiaru składek wyłączono świadczenia finansowane ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach zakładowego funduszu świadczeń socjalnych. Przy tym, do dnia 30 stycznia 2004 r., na mocy powoływanego wyżej rozporządzenia, (§ 2 pkt 12), z podstawy wymiaru składek wprost wyłączono „wartość świadczeń okolicznościowych przyznawanych w formie rzeczowej lub w formie bonów towarowych uprawniających do zakupu w sklepach artykułów spożywczych i przemysłowych, pod warunkiem, że nie podlegały one wymianie na pieniądze – do wysokości nieprzekraczającej rocznie kwoty, która z tego tytułu została zwolniona od podatku dochodowego od osób fizycznych”.

Powyższe unormowanie przeniesione na grunt sprawy niniejszej rodzi doniosłe skutki. Skoro bowiem w niniejszym postępowaniu bezspornym pozostawało, że w okresie objętym zaskarżonymi decyzjami organu rentowego płatnik wydawał nieodpłatnie pracownikom bony towarowe i świadczenia pieniężne, a źródłem finansowania tych świadczeń były środki zgromadzone w Zakładowym Funduszu Świadczeń Socjalnych (czego organ rentowy nie negował), to środki te – co do zasady – nie podlegały oskładkowaniu. Sytuacja byłaby odmienna jedynie w przypadku, gdyby wypłaty te miały na celu obejście prawa, tzn. formalnie byłyby wypłacane ze środków pochodzących z Funduszu, ale faktycznie nie znajdowałyby żadnego uzasadnienia w świetle przepisów ustawy o zakładowym funduszu środków socjalnych.

Sąd Okręgowy wyjaśnił, iż ewentualna niezgodność wypłat z samym Regulaminem, o ile miałyby one charakter socjalny, nie może zmieniać charakteru wypłaconych świadczeń jako wydatkowanych z Funduszu i niepodlegających oskładkowaniu, chyba że wypłaty takie poczynione zostały w celu obejścia przepisów. W każdym innym przypadku wypłaty z Funduszu podlegają wyłączeniu z oskładkowania, a organ rentowy nie ma podstaw do ingerencji w zasady przydziału bonów. Uprawnienia kontrolne w sposób dysponowania Funduszem przysługują jedynie związkom zawodowym i tylko one mogą wystąpić do sądu pracy z roszczeniem o zwrot Funduszowi środków wydatkowanych niezgodnie z przepisami ustawy lub o przekazanie należnych środków na Fundusz (art. 8 ust. 3 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych). Organ rentowy winien jedynie kontrolować, czy wypłaty dokonywane były w oparciu o przepisy ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych.

W takiej sytuacji organ rentowy winien ustalić, czy świadczenia w postaci bonów towarowych przyznane zainteresowanym w niniejszej sprawie miały charakter pomocy socjalnej udzielanej pracownikom – tj. znajdowały uzasadnienie w postanowieniach Regulaminu oraz samej ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych, czy też były może dodatkowym ich przychodem wynikającym ze stosunku pracy (i nie miały żadnego związku z sytuacją materialną czy rodzinną pracowników) a co za tym idzie stanowiły podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne.

Do dokonania owego ustalenia Sąd Okręgowy przeanalizował przepisy ustawy z dnia 4 marca 1994 roku o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych i dokonanie oceny, czy w sprawach objętych zaskarżonymi decyzjami pracodawca prawidłowo realizował jej postanowienia.

Ustawa ta w art. 2 ust. 1 pkt 1 definiuje działalność socjalną, wskazując że należy pod tym pojęciem rozumieć usługi świadczone przez pracodawców na rzecz różnych form wypoczynku, działalności kulturalno-oświatowej, sportowo-rekreacyjnej, opieki nad dziećmi w żłobkach, przedszkolach oraz innych formach wychowania przedszkolnego, udzielanie pomocy materialnej - rzeczowej lub finansowej, a także zwrotnej lub bezzwrotnej pomocy na cele mieszkaniowe na warunkach określonych umową. Na gruncie tej definicji wydanie pracownikom bonów towarowych jest zatem formą udzielania pomocy materialno-rzeczowej, o jakiej mowa w tym przepisie. Oceniając podstawę wypłaty bonów jako świadczeń wydatkowanych z Funduszu Socjalnego należy mieć jednak także na względzie podstawową zasadę dysponowania środkami funduszu, określoną w art. 8 ust. 1 omawianej ustawy. Zgodnie z nią bowiem, przyznawanie ulgowych świadczeń i wysokość dopłat z funduszu powinny być uzależnione od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby korzystającej z funduszu. Nie ma w tym zakresie wyjątków. Nawet regulamin zakładowego funduszu świadczeń socjalnych nie może zmienić tej zasady. Pogląd taki znajduje oparcie w treści ustępu 2 art. 8, zgodnie z którym w regulaminie ustalonym zgodnie z art. 27 ust. 1 albo z art. 30 ust. 5 ustawy o związkach zawodowych pracodawca określa zasady i warunki korzystania z usług i świadczeń finansowanych z Funduszu, z uwzględnieniem ust. 1, oraz zasady przeznaczania środków Funduszu na poszczególne cele i rodzaje działalności socjalnej. Pracodawca, u którego nie działa zakładowa organizacja związkowa, uzgadnia regulamin z pracownikiem wybranym przez załogę do reprezentowania jej interesów. Treść powyższej regulacji uzasadnia zatem tezę, że pracodawca nie może ustalić warunków przyznawania ulgowych świadczeń i ich wysokości z pominięciem naczelnej zasady wyrażonej w ust. 1 tego przepisu, tej mianowicie, że przyznawanie ulgowych usług i świadczeń oraz wysokość dopłat z Funduszu są uzależnione wyłącznie od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z Funduszu.

Jak z powyższego wynika, ustawa o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych nie upoważnia do tworzenia takich zasad podziału środków funduszu socjalnego, które pozostawałyby w sprzeczności z jej art. 8 ust. 1; ten zaś przepis wyraźnie powiązał zasady korzystania z ulgowych usług i świadczeń z sytuacją życiową, rodzinną i materialną osób uprawnionych. W konsekwencji świadczenia wypłacone przez pracodawcę z pominięciem owej zasady podstawowej nie mogą być ocenione w sensie prawnym jako świadczenia socjalne, a jeżeli tak, to nie mogą korzystać z uprawnień przyznanych tym świadczeniom przez system ubezpieczeń społecznych.

W świetle powyższych rozważań, jako że nie budziło wątpliwości to, iż świadczenia udzielone zainteresowanym wypłacone zostały z funduszu socjalnego i że miały one charakter bonów towarowych i świadczeń pieniężnych, ustalenia poczynione w niniejszej sprawie dotyczyć musiały tego, czy co do zasady stanowiły one pomoc socjalną dla pracowników i czy nie zmierzały do obejścia przepisów prawa przewidujących obowiązek opłacania składek na ubezpieczenie społeczne od dochodów wynikających ze stosunku pracy.

Mając na względzie tak specyfikę postępowania w sprawach ubezpieczeń społecznych, jak i fakt, iż w przedmiotowej sprawie pomiędzy stroną powodową, a organem rentowym powstał spór dotyczący wysokości podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne i ubezpieczenie zdrowotne – Sąd Okręgowy uznał, iż przy rozstrzygnięciu niniejszej sprawy zasadnicze znaczenie winna znaleźć zasada wyrażona w art. 6 k.c., zastosowana odpowiednio w postępowaniu z zakresu ubezpieczeń społecznych. Zgodnie bowiem z treścią art. 6 k.c. ciężar udowodnienia faktu spoczywa na osobie, która z faktu tego wywodzi skutki prawne. Sama zasada skonkretyzowana w art. 6 k.c., jest

jasna. Ten, kto powołując się na przysługujące mu prawo, żąda czegoś od innej osoby, obowiązany jest udowodnić fakty (okoliczności faktyczne) uzasadniające to żądanie, ten zaś, kto odmawia uczynienia zadość żądaniu, a więc neguje uprawnienie żądającego, obowiązany jest udowodnić fakty wskazujące na to, że uprawnienie żądającemu nie przysługuje.

Przenosząc powyższą regułę na grunt niniejszego sporu, należało przyjąć, że skoro to organ rentowy kwestionował poprawność obliczenia przez płatnika podstawy wymiaru składek od świadczeń zwolnionych co zasady – jako wypłaconych z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych – z obowiązku oskładkowania, to właśnie organ rentowy winien wykazać, że świadczenia wypłacone zainteresowanym tytułem bonów powinny zostać oskładkowane jako wypłacone przy obejściu przepisów prawa. Z drugiej strony płatnik winien dostarczyć dowody na okoliczność, że środki wypłacone w formie bonów miały charakter socjalny.

W toku postępowania, zarówno przed organem rentowym, jak i przed Sądem, płatnik wskazywał, że przyznawane pracownikom bony miały charakter socjalny – wydawane były w okresach zwiększonych obciążeń finansowych, jako pomoc materialna dla pracowników w czasie, kiedy musieli oni poczynić dodatkowe wydatki związane z organizacją świąt. Już z tej zatem przyczyny należy odczytywać ww. bony oraz świadczenia pieniężne jako pomoc socjalną, nie zaś świadczenie związane z wykonywaniem przez pracowników obowiązków wynikających z obowiązującego ich zakresu czynności.

Dokonując analizy charakteru świadczeń wypłaconych zainteresowanym Sąd Okręgowy zwrócił uwagę, że od 10 lipca 1997 roku w Gminnej Spółdzielni (...) w C. obowiązywał Regulamin korzystania z funduszu świadczeń socjalnych przez pracowników Gminnej Spółdzielni (...) w C.. W latach 2008-2010 regulamin ten był kilkakrotnie modyfikowany aneksami, m.in. w zakresie świadczeń wypłacanych przez płatnika składek na rzecz pracowników z Zakładowego Funduszu Socjalnego. Zgodnie z zapisami Regulaminu obowiązującymi od 1 stycznia 2008 roku niezależnie od finansowania działalności i usług socjalnych część środków zakładowego funduszu socjalnego może być przeznaczona na bony towarowe, świadczenia rzeczowe lub paczki na wniosek związków zawodowych, głównie przed świętami, dla pracowników przy każdorazowym określeniu kryteriów dochodowych przez Zarząd Spółdzielni. Natomiast zgodnie z postanowieniami Regulaminu obowiązującymi od 5 października 2009 roku niezależnie od finansowania działalności i usług socjalnych część środków zakładowego funduszu socjalnego może być przeznaczona na bony towarowe, świadczenia pieniężne lub rzeczowe oraz paczki na wniosek związków zawodowych, głównie przed świętami, dla pracowników - przy każdorazowym określeniu przez Zarząd Spółdzielni kryteriów dochodowych i analizując sytuację materialną pracowników. Z powyższego wynika, że zgodnie z postanowieniami Regulaminu korzystania z funduszu świadczeń socjalnych przez pracowników Gminnej Spółdzielni (...) w C., że środków funduszu mogą być finansowane m.in. bony towarowe i środki pieniężne przede wszystkim przed świętami, które są przedmiotem sporu w niniejszej sprawie. Wskazać przy tym należy, iż przyjętą praktyką w Spółdzielni było to, że to związki zawodowe występowały z wnioskiem o przyznanie danym pracownikom określonych świadczeń z funduszu, działając niezależnie od tego czy dany pracownik był zrzeszony czy też nie.

Płatnik składek w latach 2008-2010 przyznał pracownikom środki pieniężne oraz bony towarowe z okazji Świąt Wielkanocnych i Świąt Bożego Narodzenia. Przeprowadzone postępowanie dowodowe wykazało, że w marcu 2008 roku, grudniu 2008 roku oraz w grudniu 2010 roku wysokość tych świadczeń wypłacanych z ZFŚS była zróżnicowana i uzależniona od wysokości wynagrodzenia osiąganego u płatnika składek. Podstawą przyznania bonów oraz świadczeń pieniężnych była – zgodnie z obowiązującym regulaminem - wspólna decyzja zarządu Gminnej Spółdzielni (...) w C. oraz zarządu Związku Zawodowego w formie uchwał, w których określono kryteria przyznawania bonów oraz świadczeń pieniężnych. I tak, na podstawie uchwały z dnia 11 marca 2008 roku oraz uchwały z dnia 8 grudnia 2008 roku pracownicy zostali podzielni na 3 grupy – w zależności od średniego wynagrodzenia za ostatnie trzy miesiące. Wysokość wypłat była zróżnicowana, w zależności od wysokości uzyskiwanych zarobków. Pracownicy którzy zarabiali do 1.700 zł mieli otrzymać bony o wartości 240 zł, ci pracownicy, którzy zarabiali od 1.700 zł do 2.500 zł mieli otrzymać bony w wysokości 180 zł, natomiast pracownicy, którzy zarabiali powyżej 2.500 zł mieli otrzymać bony o wartości 120 zł. Pracownicy, którzy zarabiali najwięcej w Spółdzielni tj. członkowie zarządu oraz główna księgowa i jej zastępca, a także osoby będące na urloпах macierzyńskich, w ogóle nie otrzymywali bonów. Na podstawie

uchwały z dnia 7 grudnia 2010 roku pracownicy Spółdzielni zostali podzieleni na 4 grupy, w zależności od uzyskanych zarobków w ciągu ostatnich 10 miesięcy. Pracownicy, którzy uzyskali wynagrodzenie poniżej 2.000 zł otrzymali świadczenie pieniężne w wysokości 300 zł, pracownicy, którzy uzyskali wynagrodzenie w wysokości od 2.000 zł do 2.500 zł otrzymali 250 zł, pracownicy, którzy uzyskali wynagrodzenie w wysokości od 2.500 zł do 3.000 zł otrzymali 200 zł, natomiast ci pracownicy którzy zarabiali powyżej 3.000 zł otrzymali świadczenia pieniężne w wysokości 150 zł. Pracownicy zatrudnieni w niepełnym wymiarze oraz główna księgowo, Zarząd oraz członkowie Rady Nadzorczej otrzymali świadczenia pieniężne w wysokości 100 zł.

W ocenie Sądu Okręgowego przyjęte przez zarząd Spółdzielni oraz zarząd Związków Zawodowych kryteria w postaci progów finansowych, które różnicowały wypłatę świadczeń, były kryteriami jasnymi, czytelnymi i co najważniejsze łatwymi do zweryfikowania. W tym stanie rzeczy kryterium dochodowe poszczególnych grup pracowników stawało się realną i uchwytną przesłanką różnicowania wysokości bonów świadczeniowych oraz świadczeń pieniężnych. Należy podkreślić, że boni towarowe oraz świadczenia pieniężne wypłacone w marcu 2008 roku, grudniu 2008 roku oraz grudniu 2010 roku były zróżnicowane a ich wysokość zależała od średniego wynagrodzenia (za ostatnie 3 lub 10 miesięcy) osiąganego u odwołującego - płatnika składek, co wskazuje, że odwołujący zastosował kryterium socjalne przy przyznawaniu tych świadczeń. Na podstawie uchwał Zarządu Spółdzielni oraz Zarządu Związków Zawodowych pracownicy dzieleni byli na grupy - w zależności od wysokości wynagrodzenia. Tym samym ten, kto zarabiał mniej dostawał najwięcej z funduszu, ten kto zarabiał więcej otrzymywał mniej, a niekiedy ten kto zarabiał najwięcej i nie mieścił się w progach, nie otrzymywał świadczenia w ogóle.

Fakt, że pracodawca ustanowił de facto tylko jedno kryterium, od którego zależała wysokość bonów poszczególnych pracowników – chociaż każdorazowo było to kryterium istotne i dające wyobrażenie o sytuacji materialnej poszczególnych pracowników, a także to, że płatnik nie zróżnicował wysokości wszystkich przyznanych bonów np. wypłacając każdemu pracownikowi inną kwotę, a jedynie zróżnicował ich wysokość w pewnych grupach, nie może przemawiać na niekorzyść pracodawcy, skoro ustawa o świadczeniach z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych ani nie przewiduje kryteriów, według jakich przyznawane mają być świadczenia z funduszu, ani też nie określa progów finansowych czy wysokości świadczeń w poszczególnych sytuacjach bytowych osób uprawnionych. W ocenie Sądu charakter bonów towarowych oraz świadczeń pieniężnych, jako dodatkowego wsparcia w okresach zwiększonych obciążeń budżetów rodzinnych, z istoty rzeczy wymusza na pracodawcy – w szczególności w sytuacji, gdy zatrudnia on znaczną liczbę pracowników, jak to miało miejsce w Gminnej Spółdzielni (...) w C. – zbioreczą, ogólną ocenę sytuacji materialnej poszczególnych pracowników. Oczywistym jest, że przy liczbie osób zatrudnionych u płatnika, niemożliwym byłoby w krótkim okresie (na tyle by dysponować aktualnymi informacjami dotyczącymi sytuacji bytowej wszystkich pracowników) przeanalizować sytuację materialną i życiową wszystkich zatrudnionych. Tym samym różnicując wysokość bonów płatnik słusznie opierał się na obiektywnych danych obrazujących stan majątkowy pracowników, takich jak uzyskiwane wynagrodzenie. Pracownicy pozostający w wyjątkowo trudnej sytuacji bytowej, spowodowanej innymi okolicznościami mogli natomiast składać wnioski o indywidualne świadczenia z funduszu.

Nie uszło uwadze Sądu Okręgowego, że organ rentowy uzasadniając swoje stanowisko w sprawie przywołał wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2009 roku (sygn. akt I UK 121/09), w którym Sąd ten wskazał, że jeżeli wypłata bonów towarowych nie ma charakteru socjalnego, gdyż nie wiąże otrzymania bonów towarowych z kryterium socjalnym, to boni należy uznać za przychód w rozumieniu art. 12 ust. 1 ustawy z 1991 roku o podatku dochodowym od osób fizycznych, który to przychód stanowi podstawę wymiaru składek (art. 18 ust. 1 ustawy z 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych w zw. z § 1 rozporządzenia z dnia 18 grudnia 1998 roku w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe (Dz.U. Nr 161, poz. 1106) oraz art. 81 ust. 1 ustawy z 2004 roku o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych). Należy jednak pamiętać, że orzeczenie Sądu zapadło w indywidualnej sprawie na gruncie konkretnych okoliczności faktycznych, w których pracodawca nie odbierał od pracowników oświadczeń o wysokości dochodów ani nie analizował ich sytuacji rodzinnej i materialnej, a jedyne różnice w wartości bonów obejmowały przypadki osób zatrudnionych w trakcie roku kalendarzowego. Sąd Najwyższy stanął na stanowisku, że ustawa o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych realizuje postulat i zasadę prawa pracy, by pracodawca w miarę możliwości zaspokajał bytowe, kulturalne i socjalne

potrzeby pracujących. Nie można z tego wyroku wywieść natomiast, iż w każdej sytuacji, gdy wypłata bonów nie jest poprzedzona szczegółową analizą sytuacji bytowej pracowników, to świadczenia wypłacane z Funduszu tracą przymiot pomocy socjalnej i podlegają oskładkowaniu, jako świadczenia wypłacane z Funduszu jedynie w celu obejścia przepisów ustawy. Jest tak jedynie w sytuacji gdy wszyscy uprawnieni otrzymują świadczenia, które nie są w żaden sposób powiązane z jakimkolwiek kryterium socjalnym (np. w tej samej wysokości), natomiast zmierzają wprost do ominięcia konieczności oskładkowania dodatkowego wynagrodzenia pobieranego ze stosunku pracy.

Nie może również przemawiać w ocenie Sądu Okręgowego na niekorzyść pracodawcy fakt, że przed przyznaniem bonów w określonej kwocie, płatnik nie odbierał od pracowników pisemnych oświadczeń o ich stanie rodzinnym oraz o sytuacji osobistej i majątkowej. Sąd zwrócił bowiem uwagę, że w art. 8 ustawy o świadczeniach z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych mowa jest wyłącznie o tym, że przyznawanie ulgowych świadczeń i wysokość dopłat z funduszu powinny być uzależnione od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby korzystającej z funduszu. Przywoływany przepis ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych, odwołujący się do kryteriów socjalnych jest zatem dosyć ogólnikowy i nie zawiera żadnych konkretnych wskazówek dotyczących sposobu gromadzenia informacji o stanie majątkowym, sytuacji rodzinnej czy dochodach osób uprawnionych (w szczególności przepis ten nie wprowadza zaś obowiązku składania przez pracowników stosownych oświadczeń w formie pisemnej). Nie można z tego przepisu wywodzić zatem, iż w każdej sytuacji, gdy wypłata bonów nie jest poprzedzona szczegółową analizą sytuacji bytowej pracowników (przez zebranie pisemnych oświadczeń), to świadczenia wypłacane z Funduszu tracą przymiot pomocy socjalnej. Co więcej Sąd zwrócił uwagę, że również w obowiązującym u płatnika regulaminie ZFŚS nie wskazano, że warunkiem przyznania pracownikom świadczeń z ZFŚS jest złożenie przez uprawnionych pisemnego oświadczenia. W Regulaminie wskazano wyłącznie, że przyznawanie bonów towarowych lub świadczeń pieniężnych winno być poprzedzone każdorazowym określeniu kryterium dochodowym przez zarząd spółki.

Reasumując, z powyższego wynika, iż wysokość przyznanych zainteresowanym bonów oraz świadczeń pieniężnych w marcu 2008 roku, w grudniu 2008 roku oraz w grudniu 2010 roku korespondowała w zapisami regulaminu oraz uchwał zarządu Spółdzielni oraz zarządu Związków Zawodowych. Dodatkowo należy zaakcentować, że z ustaleń stanu faktycznego dokonanych niewątpliwie wynika, że pracodawca przyznając pracownikom Spółdzielni bony oraz świadczenia pieniężne z okazji świąt niewątpliwie uwzględnił kryteria socjalne.

Mając zatem na względzie, że środki jakie organ rentowy miałby poddać oskładkowaniu wypłacone zostały z zakładowego funduszu socjalnego, a przy tym zgodnie z celem ustawy oraz w oparciu o kryteria socjalne ustalone w Gminnej Spółdzielni (...) w C. i zmierzające do złagodzenia różnic w sytuacji bytowej poszczególnych pracowników, Sąd Okręgowy uznał, że decyzje ZUS stanowiące przedmiot niniejszego postępowania nie były co do zasady prawidłowe i powinny zostać zmienione zgodnie z ustaleniem, iż wartość wydanych zainteresowanym w marcu 2008 roku, w grudniu 2008 roku oraz w grudniu 2010 roku bonów towarowych oraz świadczeń pieniężnych nie stanowi podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne zainteresowanych jako pracowników zatrudnionych w Gminnej Spółdzielni (...) w C.. Wobec powyższego zaskarżone decyzje podlegały zmianie w trybie przepisu art. 477¹⁴ § 2 k. p. c, o czym orzeczono w pkt I, II, III i IV formuły sentencji niniejszego wyroku.

W przypadku świadczeń pieniężnych przyznanych w grudniu 2009 roku a także bonów towarowych przyznanych w kwietniu 2010 roku brak było podstaw do przyjęcia, iż wysokość tych świadczeń zależała od indywidualnej sytuacji materialnej zainteresowanych. Analizując zgromadzony w aktach materiał dowodowy w pierwszej kolejności należało zwrócić uwagę, że w grudniu 2009 roku zarząd Gminnej Spółdzielni (...) w C. wspólnie z zarządem Związków Zawodowych przyznał z okazji Świąt Bożego Narodzenia świadczenia pieniężne w identycznej – poza kilkoma wyjątkami - wysokości.

W kwietniu 2010 roku z okazji Świąt Wielkanocnych zarząd Spółdzielni oraz zarząd Związków Zawodowych co prawda wprowadził kryterium socjalne przy przyznawaniu tych świadczeń, wskazując, że bony towarowe o wartości 244 zł otrzymają jedynie ci pracownicy, którzy uzyskali nie więcej niż 2.000 zł wynagrodzenia brutto za miesiąc luty 2010 roku, jednocześnie podnosząc, iż na wniosek Związków Zawodowych, które przeanalizowały sytuacje materialna pracowników i ich rodzin, bony towarowe o wartości 244 zł otrzymają także i ci pracownicy, którzy

otrzymali wynagrodzenie powyżej 2.000 zł brutto. Z powyższego wynika, że zarówno w grudniu 2009 roku oraz kwietniu 2010 roku nie mogło być mowy o uzależnieniu przyznania prawa do tych świadczeń od sytuacji materialnej pracowników, skoro boni i świadczenia pieniężne przyznano wszystkim pracownikom w takich samych kwotach. Oznacza to, że płatnik w ogóle nie różnicował sytuacji pracowników, skoro wszystkie zatrudnione u niego osoby – bez względu na to ile zarabiał – otrzymywały świadczenia z funduszu w identycznej wysokości.

W konsekwencji Sąd Okręgowy przyjął, że pomimo iż środki na boni towarowe oraz świadczenia pieniężne za grudzień 2009 roku oraz kwiecień 2010 roku pochodziły z funduszu świadczeń socjalnych, to sposób dysponowania nimi pozostawał w sprzeczności z art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 4 marca 1994 roku o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych. Skoro bowiem przyznanie boni oraz świadczeń pieniężnych nie było zależne od sytuacji majątkowej, życiowej czy rodzinnej uprawnionych, to nie stanowiły one świadczeń socjalnych podlegających wyłączeniu z podstawy wymiaru składek. Pracodawca co prawda administruje funduszem, jednak nie może tego czynić z pominięciem ustawy i przez swoje działania uszczuplać funduszu socjalnego przeznaczonego dla załogi. Skoro więc ad casum wypłata boni oraz świadczeń pieniężnych nie miała charakteru socjalnego, gdyż nie wiązała otrzymania świadczeń z kryterium socjalnym, to wartość owych należało uznać za przychód w rozumieniu art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 26 lipca 1991 roku o podatku dochodowym od osób fizycznych, stanowiący podstawę wymiaru składek (art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych w związku z § 1 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998 r. oraz art. 81 ust. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 roku o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych). Mając na uwadze powyższe, Sąd Okręgowy, działając na podstawie przepisu art. 477¹⁴ §1 k.p.c. oddalił odwołania płatnika w tym zakresie jako bezzasadne, o czym orzeczono w punkcie V sentencji wyroku.

O kosztach zastępstwa procesowego Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 100 k.p.c., uznając że strony w zbliżonym stopniu przegrały sprawę, a koszty profesjonalnego pełnomocnika jakie poniosła każda ze stron ustalone na podstawie § 6 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. Nr 163, poz. 1349) - są jednakowe.

Od powyższego wyroku apelację wywiódł płatnik składek, zaskarżając

go w części, tj. w zakresie pkt V. Orzeczeniu temu zarzucił:

- naruszenie prawa materialnego, § 2 ust. 1 pkt 19 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe w zw. z art. 18 ust. 1 oraz art. 20 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych przez jego niezastosowanie skutkujące uznaniem, że dodatkowe świadczenie finansowe wypłacone zainteresowanemu ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach ZFŚS stanowią przychód pracownika, a tym samym powinny zostać odprowadzone przez płatnika składki na ubezpieczenie emerytalne i rentowe, chorobowe oraz wypadkowe;

- naruszenie prawa materialnego, tj. art. 81 ust. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych przez jego niezastosowanie skutkujące uznaniem, że dodatkowe świadczenie finansowe wypłacone zainteresowanemu ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach ZFŚS stanowią przychód pracownika i winny zostać od nich odprowadzone składki z tytułu ubezpieczenia zdrowotnego;

- błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę wydanej decyzji, który miał wpływ na jej treść, poprzez uznanie, że płatnik składek nie badał sytuacji życiowej i materialnej pracowników przyznając im dodatkowe świadczenia, podczas gdy sytuacja majątkowa, socjalna oraz życiowa była płatnikowi znana i pracownik spełniał wymogi do otrzymania dodatkowego świadczenia według Zakładowego Regulaminu ZFŚS.

W związku z powyższym, odwołujący wniosł:

1. o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uwzględnienie w całości odwołań płatnika od decyzji ZUS wobec zainteresowanych i ustalenie, że również świadczenia przyznawane pracownikom w grudniu 2009 r. oraz bony towarowe przyznane w kwietniu 2010 r. nie stanowią podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne,
2. ewentualnie, o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania z pozostawieniem temu sądowi rozstrzygnięcia o kosztach postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługuje na uwzględnienie.

Sąd Apelacyjny dzieląc w całości ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd pierwszej instancji przyjął je w zakresie zaskarżonej części za własne, nie widząc w związku z tym konieczności ich ponownego szczegółowego przytaczania. Rozpoznając sprawę Sąd Okręgowy nie naruszył bowiem tak norm prawa materialnego, jak i zasad postępowania, które uzasadniałyby uwzględnienie wniosków apelacji. Sąd Apelacyjny nie podzielił przy tym żadnego zarzutu apelacji płatnika. Prawidłowym było przyjęcie, że w przypadku przyznanych w grudniu 2009r. świadczeń pieniężnych oraz w kwietniu 2010r. bonów towarowych, nie zostało zastosowane kryterium socjalne, a tym samym – wbrew apelacji - wysokość świadczeń nie była uzależniona od indywidualnej sytuacji materialnej zainteresowanych, co wynika wprost ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego. Mimo bowiem tego, że pracodawca zaspokaja w miarę możliwości potrzeby bytowe, socjalne i kulturalne pracowników (art. 16 i art. 94 pkt 8 Kodeksu pracy), to jednak nie może to być przyjmowane w kategoriach dowolności, lecz z uwzględnieniem funkcji socjalnej i ratio legis ustawy z dnia 4 marca 1994r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych (tekst jednolity opubl. w Dz. U. z 2011r., poz. 592, ze zm.). Nie można pomijać, iż zgodnie z intencją ustawodawcy zakładowy fundusz świadczeń socjalnych jest dobrowolnym funduszem na poziomie zakładu pracy, którego podstawowym zadaniem jest sfinansowanie przez pracodawcę pomocy socjalnej między innymi na rzecz pracowników i ich rodzin. W myśl art. 1 ust. 1 ustawa z dnia 4 marca 1994 r. określa zasady tworzenia w zakładach pracy zakładowego funduszu świadczeń socjalnych, zwanego dalej "Funduszem", i zasady gospodarowania środkami tego Funduszu, przeznaczonego na finansowanie działalności socjalnej organizowanej na rzecz osób uprawnionych do korzystania z Funduszu oraz na dofinansowanie zakładowych obiektów socjalnych ale przy założeniu, że fundusz został uruchomiony. Bez wątpliwości pojęcie socjalny utożsamiane jest z zaspokajaniem potrzeb bytowych, materialnych i kulturalnych uprawnionych osób. Ze środków funduszu finansuje się świadczenia nie wynikające z warunków wynagradzania za pracę oraz niezależne od wyników i jakości wykonywanej pracy. Jedynie te działania, które podejmowane są w interesie pracowników, a nie pracodawcy, mieszczą się w ustawowym pojęciu zakładowa działalność socjalna. Ustawa z dnia 4 marca 1994 r. definiuje w art. 2 pkt. 1, że działalność socjalna to usługi świadczone przez zakłady pracy na rzecz różnych form wypoczynku, działalności kulturalno-oświatowej, sportowo-rekreacyjnej, udzielanie pomocy materialnej - rzeczowej lub finansowej, a także zwrotnej lub bezzwrotnej pomocy na cele mieszkaniowe na warunkach określonych umową. Przyznawanie jednak ulgowych usług i świadczeń oraz wysokość dopłat z Funduszu jest uzależniona od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z Funduszu i w tym zakresie ubezpieczony powinien był poczynić niezbędne ustalenia. Ubezpieczony nie wykazał natomiast, aby w spornym datach kierował się sytuacją socjalną swych pracowników. Ustawa o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych wyklucza tworzenie zasad podziału funduszu w sprzeczności z art. 8 ust. 1 u.z.f.ś.s. i jest to przepis bezwzględnie obowiązujący. Jednak, w przypadku ubezpieczonego, zarówno w grudniu 2009 r., jak w kwietniu 2010r. nie przestrzegano wymogu kryterium socjalnego. W grudniu 2009r. Zarząd Gminnej Spółdzielni (...) w C. wspólnie z Zarządem Zawiązków Zawodowych przyznał przecież z okazji świąt Bożego Narodzenia świadczenia pieniężne w identycznej – poza kilkoma wyjątkami - wysokości. W kwietniu 2010 r. z okazji świąt Wielkanocnych wprowadzono kryterium socjalne, ale potem faktycznie nie było ono przestrzegane. Początkowo bowiem wskazano, że bony towarowe o wartości 244 zł otrzymają pracownicy, którzy uzyskali nie więcej niż 2.000 zł wynagrodzenia brutto za luty 2010 r., jednocześnie podnosząc, iż na wniosek związków zawodowych, które przeanalizowały sytuację materialną pracowników i ich rodzin, bony towarowe o wartości 244 zł uzyskali także ci pracownicy, którzy otrzymali wynagrodzenie powyżej 2.000 zł brutto. W grudniu 2009 r., jak i kwietniu 2010 r. nie uzależniono więc uprawnienia do świadczeń od sytuacji materialnej pracowników; bony i świadczenia pieniężne de

facto przyznano wszystkim pracownikom w takich samych kwotach. Trafnie zatem podniósł Sąd pierwszej instancji, że ubezpieczony nie zróżnicował sytuacji pracowników, skoro wszystkie zatrudnione u niego osoby – bez względu na to, jaki uzyskiwały przychód (dochód) - otrzymały świadczenia z Zakładowego Funduszu świadczeń Socjalnych w identycznej wysokości.

Choć ustawodawca pozostawił pracodawcy swobodę, gdyż nie zdefiniował żadnych kryteriów ani progów, to jednak nie oznacza to, że pracodawca nie musi kierować się kryterium socjalnym, ani nawet w razie jego ustalenia, respektować przyjętych zasad. W przeciwnym razie świadczenia z Funduszu są traktowane jako świadczenia ze stosunku pracy, podlegające na zasadach ogólnych uwzględnieniu w podstawie wymiaru składek.

Reasumując, Sąd Okręgowy dokonał prawidłowych ustaleń, w oparciu o posiadany materiał i wyprowadził z niego należycie uzasadnione wnioski, które stały się podstawą do wydania orzeczenia bez potrzeby ich uzupełniania bądź korygowania.

Wskazując na argumenty wyżej podane Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację jako bezzasadną.

SSA Barbara Białecka SSA Romana Mrotek SSA Urszula Iwanowska